

Head sõbrad!

Kolme aasta pärast saab Eesti Vabariik saja-aastaseks. Omariiklus on rahva eneseteostus, et inimene saaks ennast vabana teostada; see on kogu rahva ühislooming. Omariikluse loomine, riigi pidamine ja riigi taastamine poleks olnud mõeldavad rahvusliku õigusteadusliku mõtteta. Igal riigirahval peab olema oma õigusteadus, mis aitab seda riiki teostada. Oma riik eeldab oma õigusteadust. Olgugi et rahvusvaheline element õiguses on kasvanud määratult, eriti Euroopa õiguskorras sees olemisega, on ikkagi määrava kaaluga meie oma arusaam õigusest ja selle rakendamisest. Selle jaoks on vaja tõsist ja kriitilist teaduslikku debatti eri õigusvaldkondades nii täna kui ka tulevikus.

Ka Eesti õigusteadus on laiemas mõttes rahvusteadus.

Eesti riigi õigusmaja pole valmis ega saa kunagi valmis. Omariikluse taastamise etapp läinud sajandi esimesel kümnendil tähendas rahvusliku õiguskorra loomist. Eesti rahvuslik juriidiline mõte on suutnud eesti rahva eesmärke hästi teostada. See on asi, mille üle meie juristikond saab olla põhjusega uhke. Nagu otsustavatel hetkedel ikka, oli ka siin ajategur kriitilise kaaluga. Vähe on hinnatud seda määratut mõju meie majandusarengule ja välisinvesteeringutele, mida pakkus turvaline õiguskeskkond.

Esimesele etapile järgnes Euroopa õiguskorra osaks kasvamise kümnend. Juristide pingutus, et saaksime osaks Euroopa õiguskeskkonnast, andis meile lisaks määratu kaaluga elulised julgeolekugarantiid. Nüüdseks oleme saanud osaks Euroopa õiguskorrast ja mõjutame seda ise. Suures laevas saab meie hääl sõltuda ainult argumentide läbimõeldusest ja vaimsusest. Kolme aasta pärast on Eesti Vabariik eesistuja Euroopa Liidus ning see on tõsine väljakutse ja eneseteostusvõimalus just meie juristidele.

Ees seisab uus kümnend oma riigi teostamist. Nüüd on meie jaoks keskne ülesanne, kuidas korraldada oma riigi pidamist nii, et see oleks jõukohane kodanikele, mõistuspärane ja käiks kaasas tuleviku ootustega.

Me konkureerime maailmas ja oma regioonis teiste rahvastega. Selles konkurentsis on väga suur vastutus just juriidilisel oskusel leida sobivad ja arukad lahendused. Koopiaseadusi ei ole olemas. Selle tuleviku peame ise ehitama.

Uue valitsuse siht on Eestis viia läbi riigireform. See tähendab uut ja paindlikumat valitsemiskorraldust ja haldusreformi. Valitsemise maht peab vähenema.

Eraldi küsimus on Eesti kui atraktiivse ettevõtluskeskkonna areng. Reeglid on üks argument välisinvestoritele siia raha tuua. Liiga suur hulk reegleid on põhjus, miks vähem inimesi on valmis Eestis ettevõtjana tegutsema. Ülereguleerimine on viimaste aastatega samm-sammult kasvanud probleem. Sellest kõnelevad nii tunnustatud teadlased kui ka ettevõtjad. Lahenduste väljapakumine selles vallas on üks näiliselt paradoksaalne ülesanne meie õigusteadlastele ja praktiseerivatele juristidele. Kuid juba Anton Pavlovitš Tšehhov on öelnud, et lühidus on ande õde. Ehk pädeb see vahel lisaks näitekunstile ka haldusreeglite kohta.

Hea õiguskeskkond on nagu puhas õhk. Sa ei taju selle voorusi siis, kui kõik on korras. Silma torkavad enamikul juhtudel probleemid ja kitsaskohad. Tähtis on probleemide õiguslikul lahendamisel valida õige tööriist. Mõnel juhul on vajalik süstemaatiline uus valdkonnakäsitlus, mõnel juhul piisab üksiku probleemi lahendamisest nn õigusnovellina. Kuid kõige ees peab olema küsimus: millist probleemi me lahendame? Kas on võimalik lahendada küsimus ilma uue normita? Kas norm aitab eesmärki saavutada? Paljudel juhtudel elus võib liialt intensiivne mingi õigusliku probleemi lahendamine viia meid paradoksina hoopis uute, senitundmatute probleemide juurde. Ettekujutus lõpuni reguleeritud ühiskonnast on võimalik, kuid see on paraku üheplaaniline lihtsus. Jossif Brodski sõnadega on meil valida, kas elada vanglas või maailmas täis ohte. Maailmas, kus valitseb vabadus, on õigusteadus alati keeruliste valikute ees.

Ootan tänuga kõigi õigusteadlaste tähelepanekuid meie õiguspoliitika ees seisvate probleemide ja võimalike lahenduste kohta.

Urmas Reinsalu